

Muzeum Českého ráje Turnov

Dokumentace lidových obyčejů v Pojizeří

Vypracoval Bc. Matěj Jelínek

Obsah

Úvod	3
Tříkrálová obchůzka.....	4
Masopust.....	10
Vynášení Morany.....	19
Velikonoce	25
Pálení čarodějnic	28
Májky	30
Poutě	32
Dožínky	37
Svatohubertské slavnosti	44
Barborky	47
Mikulášská obchůzka.....	49
Vánoce.....	52

Úvod

Cílem projektu byla dokumentace lidových obyčejů ve vybraných obcích v Pojizeří. Probíhala po celý rok 2022 a navázala tak na dokumentaci, která byla uskutečněna v předchozích letech. Cílem bylo zaznamenat v jaké míře, a především v jaké podobě se dnes lidové obyčeje v regionu udržují.

Zdokumentované zvyky jsou Tři králové, masopust, vynášení Morany, Velikonoční tradice, pálení čarodějnic, stavění máje, poutě, dožínky, Svatohubertské slavnosti, Barborky, Mikulášské obchůzky, Betlémské světlo a zvyky Vánoc. Všechny tyto obyčeje byly, pokud to bylo možné, dokumentovány ve dvou a více lokalitách, aby vznikl materiál pro srovnání a bylo možné rozeznat případné lokální odlišnosti. U některých tradic byly shromážděny materiály i z uplynulých let, což umožňuje jistou komparaci i v čase.

Nasbíranými dokumenty jsou především fotografie, ale i několik videozáznamů a textové zprávy o průběhu jednotlivých akcí. Obrazové záznamy utříděny v databázi čítající více než šest tisíc souborů. Hlavním výstupem je obrazová a textová prezentace obyčejů na stránkách Muzea českého ráje Turnov, kde v textové části je představen zvyk v obecné rovině, popsána jeho podoba v jednotlivých obcích a následuje galerie zde pořízených fotografií.

Tříkrálová obchůzka

V Pojizeří se tradiční obchůzka koná v mnoha obcích. V řadě z nich je organizátorem škola a v kostýmech Kašpara, Melichara a Baltazara chodí její žáci. Takovým příkladem je zde zdokumentovaná Tříkrálová obchůzka v obci Všeň. Zde se na obchůzku vydali hned tři skupinky dětských „králů“ v jednoduchých bílých kostýmech a s vysokou bílou korunou s křížem, vyrobenou z papíru. Prvkem, který se zde objevuje navíc je rozdávání papírových figurek v podobě Tří králů, jako dalšího ochranného talismanu k obvyklému nápisu K+M+B na veřejích.

V jiných obcích tradice závisí na aktivních členech komunity, kteří obchůzku vykonávají i řadu let po sobě ve stejné skupině. Tak je tomu ve zkoumaných obcích, Loužnici, kde Tři krále představují starší děti a adolescenti, ve Bzí, kde chodí více méně ustálená skupina dospělých mužů a v obci Proseč pod Ještědem tradici udržuje místní folklorní skupina. Ve Bzí a na Proseči nosí je den z králů i berlu a druhý kadidelnici, jejímž kouřem symbolicky očišťuje navštívený dům. Tradičně zpívanou písní je:

My tři králové jdeme k vám, štěstí, zdraví vinšujem vám.

Štěstí, zdraví, dlouhá léta, my jsme k vám přišli z daleka.

Z daleka je cesta naše, do Betléma mysl naše.

...

Obrázek 1 Tříkrálová obchůzka na Všeni

Obrázek 2 Tříkrálová obchůzka na Všeni

Obrázek 3 Tříkrálová obchůzka na Všeni

Obrázek 4 Tříkrálová obchůzka v Loužnici

Obrázek 5 Tříkrálová obchůzka v Loužnici

Obrázek 6 Tříkrálová obchůzka ve Bzí

Obrázek 7 Tříkrálová obchůzka ve Bzí

Obrázek 8 Tříkrálová obchůzka v Proseči

Obrázek 9 Tříkrálové obchůzka v Proseči

Masopust

Masopustní průvody zůstávají v Pojizeří poměrně živou a v celé řadě obcí pořádanou tradicí. Za jejich organizací stojí obvykle obec, TJ Sokol nebo místní kulturní spolky. Nejvíce tradičních masek a her bylo možno zdokumentovat na masopustu v obci Trávníček, na Dlaskově statku v Dolánkách a do značné míry i v Železném Brodě. Vyšší zastoupení tradičních prvků je dáno skutečností, že se zde do organizace zapojují folklorní spolky a muzea, a akce mají předem připravený scénář. Zde se tak můžeme dostat na pomezí folkloru a folklorismu, zvyk se zde však nejvíce přibližuje své tradiční podobě.

V jiných obcích probíhá masopust více spontánně, a kromě několika tradičních masek zde lze vidět i řadu postav v popkultuře – v průvodu tak například v Rovensku šla tradiční masky kobyly, Pat a Mat a Spiderman. Některé masky svou podobou reagují na současnou situaci ve světě, na třech dokumentovaných místech se tento rok objevili například lidé v kostýmech ukrajinských vojáků a v Trávníčku bylo možné potkat masku Antigenní test a v Lestkově Anti covid team.

Ve většině zkoumaných lokalit proběhla alespoň jedna z masopustních her. Nejčastěji je pohřbívána basa (Železný Brod, Bzí...), koná se svatba (Rovensko, Dolánky...) a na závěr masopustu v Rovensku byla po přečtení prohrěšků symbolicky obětována kobyla a potom kolektivně znovu vzkříšena.

V průvodech se velmi často objevuje vůz tažený častěji koňmi, někdy traktorem. V Rovensku tento vůz vezl kapelu, jinde byl zdobený a jeli na něm děti, a například v Trávníčku a na Vyskři jel táhli samy účastníci a sloužil jako pojízdné občerstvení.

Obrázek 10 Masopust ve Bzí

Obrázek 11 Masopust na dlaskově statku

Obrázek 12 Masopust na dlaskově statku

Obrázek 13 Masopust v Korytech- Sezemicích

Obrázek 14 Masopust v Korytech- Sezemicích

Obrázek 15 Masopust v Lestkově

Obrázek 16 Masopust v Rakousích

Obrázek 17 Masopust v Rovensku

Obrázek 18 Masopust v Rovensku

Obrázek 19 Masopust ve Skalanech

Obrázek 20 Masopust ve Skalanech

Obrázek 21 Masopust v Trávníčku

Obrázek 22 Masopust v Trávníčku

Obrázek 23 Masopust na Všeni

Obrázek 24 Masopust na Vyskři

Obrázek 26 Masopust v Železném Brodě

Vynášení Morany

Tento pravděpodobně prastarý zvyk dnes udržují z velké části školy, nebo je akce zaměřená především na děti. Ty se často zapojují již do vytvoření loutky Morany z přírodních materiálů a látek, například v rámci školní družiny. Někdy je figura doplněna věncem z prázdných skořápek vajíček a šnečích ulit, které symbolizují smrt.

Samotné vynášení smrtky by se mělo tradičně konat na Smrtnou neděli, ale v praxi se toto datum z různých důvodů ne vždy dodržuje.

Čistě školní vynášení Morany je možné vidět například v Železném Brodě, v Tatobitech a na Všeni.

Na posledně jmenovaném místě je nesena nejen velká Morana, ale děti mají i své vlastní drobné slaměné loutky, které shodí do říčky společně s „hlavní“ Smrtkou. Zvyk zde pokračuje vítáním jara, kde si každé z dětí vyrobí ratolest z kočíček a vrbových proutků svázaných mašlí.

Vynášené Morany v Semilech pořádá místní Waldorfská škola o víkendu a akce je veřejná. Zde bylo možné zaznamenat nejvíce obřadních písní a říkanek. Navíc je odplouvající Morana ještě zaháněna házením kamenů.

Nesem babu v koši,

smrt nas o ňu prosi.

Už Mařena leží

a zubama škeři.

Helo, helo, helo.

Neseme Mařenu

v oleji smaženu,

u vrchu červenu,

u spodku zelenu,

pěknou, pěknou, probělenou.

Smrtko smrtko bílá

kdes tak dlouho byla?

U studánky u hlubáňky

ruce nohy myla.

Čims je utírala?

Zeleným lístečkem, červeným
kvítečkem.

Vyvrcholení obřadu je všude velmi podobné a liší se jen v závislosti na přírodních podmínkách. Morana je nejčastěji vynesena za hranice obce, zapálena a poté vhozena do vody. Například v Tatobitech, snad kvůli absenci vhodné vodní plochy je Smrtka upalována na hranici.

Někde následuje další program v rámci větší akce nejčastěji nazvané Vítání jara.

Obrázek 27 Masopust na Dláskově statku

Obrázek 29 Vynášení Morany v Kacanovech

Obrázek 30 Vynášení Morany v Semilech

Obrázek 31 Vynášení Morany v Tatobitech

Obrázek 32 Vynášení Morany na Všeni

Obrázek 34 Vynášení Morany na Všeni

Obrázek 33 Vynášení Morany na Všeni – ratolest z kočiček

Obrázek 35 Vynášení Morany v Železném Brodě

Obrázek 36 Vynášení Morany v Železném Brodě

Velikonoce

V období Velikonoc se dodržovala celá řada zvyků, které mají původ jak v křesťanské, tak i v pohanské a lidové tradici. Ne všechny lze zaznamenat i v současnosti. Pevný řád církevních oslav se udržuje téměř neměnný a Velký týden je pro věřící nejdůležitějším a nejintenzivnějším obdobím v roce.

Na Květnou neděli mnoha kostelích probíhá obřadní svěcení ratolestí, které v našem prostředí představují tzv. kočičky.

Na Velký pátek se v kostelích čtou Janovy pašije a koná se obřad uctívání kříže. V tento den také utichají zvony a symbolicky tak odlétají do Říma. Divadelní spolky v tomto období hrají pašijové hry.

Na Bílou sobotu bohoslužba začíná mimo kostel svěcením velikonočního nového ohně, od něž se rozsvítí svíce paškál – symbol Kristova světla. Tím začíná vigilie Večer se znovu rozezní zvony a je čteno evangelium o Ježíšově zmrtvýchvstání. Na závěr se slaví eucharistie.

Boží hod velikonoční je poté vyvrcholením křesťanských velikonočních svátku, kdy se slaví zmrtvýchvstání Krista.

Z tradičních pokrmů je dnes nejčastěji připravován beránek. Rovněž oblíbené jsou jidáše a mazance, méně již pučálka.

Pro laickou veřejnost je ústředním dnem svátků Velikonoční pondělí, kdy ve většině obcí v regionu vycházejí ráno děti a muži na koledu s pomlázkou. S tím souvisí i zvyk zdobení vajec, jako tradiční odměny pro koledníky. Nejčastěji zaznamenané koledy jsou:

Hody, hody, doprovody

dejte vejce malovaný.

Nedáte-li malovaný,

dejte aspoň bílý, slepička vám snese jiný.

...

Hody, hody doprovody,

já jsem malý zajíček,

utíkal jsem podle vody,

nesl košík vajíček.

...

Obrázek 38 Pletení pomlázky na Dlaskově statku

Obrázek 20 Pařížská hra na Dlečkově statku

Obrázek 40 Velikonoční beránci v Olešnici

Pálení čarodějnic

Tento zvyk, co se týče počtu míst, kde se každoročně koná, patří mezi nejrozšířenější. Pálení Čarodějnic má tradici téměř ve všech obcích v Pojizeří a v noci 30. dubna lze z kopců spatřit mnoho planoucích hranic.

Ohně byly tradičně zapalovány na kopcích a návrších nad vesnicemi, mimo obec. Dnes se tyto akce v mnoha případech přesunuly na volná prostranství v rámci obce, která jsou snáze dostupná, kde je zázemí, elektřina, snadný přístup hasičů apod.

Akce organizují obce, místní spolky prakticky vždy ve spolupráci s dobrovolnými hasiči.

Průběh akce, je zvláště v menších obcích podobný, z určeného místa vychází v danou hodinu průvod s lampiony, který dojde na místo, kde je slavnostně zapálena vatra s figurou čarodějnice. Obvyklou součástí bývá jednoduché občerstvení a hudba, většinou reprodukováná. V jednotlivých obcích je večer obohacen o různé další aktivity. V Železném Brodě jsou připraveny programy pro děti, V Loužnici, kde se akce koná u místního koupaliště, se po jeho hladině pouští lampiony se svíčkou. Časté jsou rovněž soutěže čarodějnických masek.

Přesto, že se většina zvyků spojených s filipojakubskou nocí a pálením čarodějnic již vymizela a obyčej z velké části ztratil svou rituální složku, svůj společenský význam si zachovává.

Obrázek 41 Pálení čarodějnic ve Bzí

Obrázek 42 pálení čarodějnic v Loužnici

Obrázek 43 Pálení čarodějnic v Železném Brodě

Májky

Zvyk stavění májky není dnes již v Pojizeří tolik rozšířeno, přesto jej několik obcí v regionu stále udržuje. Tato májka je vytvořena z kmene vysokého štíhlého stromu, který je po délce zbavený větví. Jen samotná špička se nechává zelená, a je ozdobena barevnými pentlemi. V její vrchní části je připevněn podobně ozdobený věnec.

Takovou májku staví na náměstí v Hodkovicích nad Mohelkou, kde se pod ní na prvního máje koná i doprovodná akce pro děti, včetně dříve tradičního šplhání na májku (dnes omezené kvůli bezpečnosti).

V Huti si stavění májky vzali na starost místní dobrovolní hasiči. Vysoká májka z odkorněného kmene smrku zdobí prostor u hasičské zbrojnice.

Podobná májka byla v roce 2022 vztyčena na náměstí v Železném Brodě.

Ještě před několika lety bylo možné v některých vsích možné zaznamenat májky z mladých břízek ozdobených barevnými stužkami, které se stavěli u domů, ve kterém žila svobodná dívka.

K prvnímu máji a májce samotné se vázala řada tradic. Mladíci šplhali po jejím kmeni a snažili se shodit věnec na vrcholu. Také se pokoušeli v noci pokácet májku v sousedních vsích a zároveň uchránit tu svojí. Pod májkou si mladí lidé pořádali taneční zábavy. Tak jako jiné zvyky, byl i tento především společenskou událostí, která vedle rituální funkce sloužila k prohlubování sociálních vazeb místní komunity.

Přesto že se zřejmě většina zvyků, které se k májkám vázaly, v našem regionu již nedrží, samotné májky, jako symboly léta a mladého života se stále na několika místech každoročně objevují.

Obrázek 44 Májka v Železném Brodě

Obrázek 46 Májka v Hodkovicích nad Mohelkou

Obrázek 45 Májka v Huti

Poutě

Letařovická Pouť mezi dvěma Jány, která byla v obci obnovena spolkem Dubáci začíná mší svatou v místním kostele sv. Jakuba. Odtud po bohoslužbě vyráží božítělové procesí za účasti krojovaného souboru horačky a hudební skupiny Ritornello. Procesí obejde okruh se zastavením u menších církevních památek v okolí a vrací se zpět k areálu kostela, před nímž stojí stánky s řemeslnými výrobky a občerstvením. Součástí programu jsou odborné přednášky o historii a archeologii regionu, divadlo, vystoupení flašinetáře, a koncerty písničkářů.

Čistě církevní podobu má Pouť svatého Vavřince na Malé Skále. Putování ke kapli svatého Vavřince je individuální a zde je pak sloužena mše.

Jako akce zaměřená především na děti je koncipována Valdštejská pouť, která nabízí kolotoče, soutěže, kreativní dílničky a jiné atrakce. V řadě stánků jsou zde nabízeny řemeslné výrobky a další regionální produkty. I zde je součástí poutě mše svatá v kapli sv. Jana Nepomuckého.

Na Všeni jsou nejvýraznější součástí zdejší poutě velké moderní atrakce, jako labutě, elektrický vláček, kolotoče, střelnice apod. Doplnují je stánky s řemeslnými výrobky.

Obrázek 47 Pouť mezi dvěma Jány v Letařovicích

Obrázek 49 Pouť mezi dvěma Jány v Letařovicích

Obrázek 48 Pouť mezi dvěma Jány v Letařovicích

Obrázek 50 Pout' sv. Vavřince na Malé Skále

Obrázek 51 Bozkovská pout'

Obrázek 52 Bozkovská pouť

Obrázek 53 Bozkovská pouť

Obrázek 55 Z poutě na Valdštejně

Obrázek 54 Pout' na Všeni

Dožínky

Krajské dožínky Frýdlant

Krajské dožínky ve Frýdlantu tento je akce organizovaná Libereckým krajem, městem Frýdlant, Agrární komorou LK a Střední školou hospodářskou a lesnickou Frýdlant.

Začíná na zámku odkud vychází dožínkový průvod do kostela Nalezení sv. Kříže, kde je sloužena děkovná mše za úrodu. Kostel je vyzdoben klasy obilí a věnci. Poté průvod zamíří na náměstí kde následuje slavnostní předání dožínkového věnce. Následují hudební vystoupení populárních kapel, a vyhlášení soutěže a výrobku roku.

Paralelně s programem na náměstí probíhá v parku Výstava hospodářských zvířat a zemědělské techniky, divadelní představení, dřevorubecká soutěž Timbersport, vystoupení folklorních souboru a další.

Semilský Pecen

Tato dožínková slavnost začíná ráno ekumenickou bohoslužbou a koncertem v Husově sboru. Odtud poté vyráží slavnostní průvod za doprovodu kapely. V čele průvodu je na místo dožínkového věnce nesen pecen chleba na ošatce jako symbol této slavnosti. Průvod prochází městem a směřuje do parku na „ostrov“ kde je slavnostně uvítán. Zde je stojí řady stánků s řemeslnými a jinými výrobky, na dvou podíích probíhají po celý den hudební vystoupení, je vyhlášena cena zahradník města Semily, ocenění lokální chovatelé a pěstitelé atd. V prostoru parku je rovněž možné si prohlédnout hospodářská zvířata, zemědělské stroje nebo automobilové veterány, které byli rovněž součástí průvodu. Paralelně s programem v parku probíhá i program Muzea a Pojizerské galerie Semily.

Obrázek 56 Krajské dožínky ve Frýdlantu

Obrázek 57 Krajské dožínky ve Frýdlantu

Obrázek 58 Krajské dožínky ve Frýdlantu

Obrázek 59 Semilský pecen

Obrázek 60 Semilský pecen

Dušičky

Obrázek 61 Dušičky ve Bzí

Obrázek 62 Dušičky ve Bzí

Obrázek 63 Dušičky v Turnově

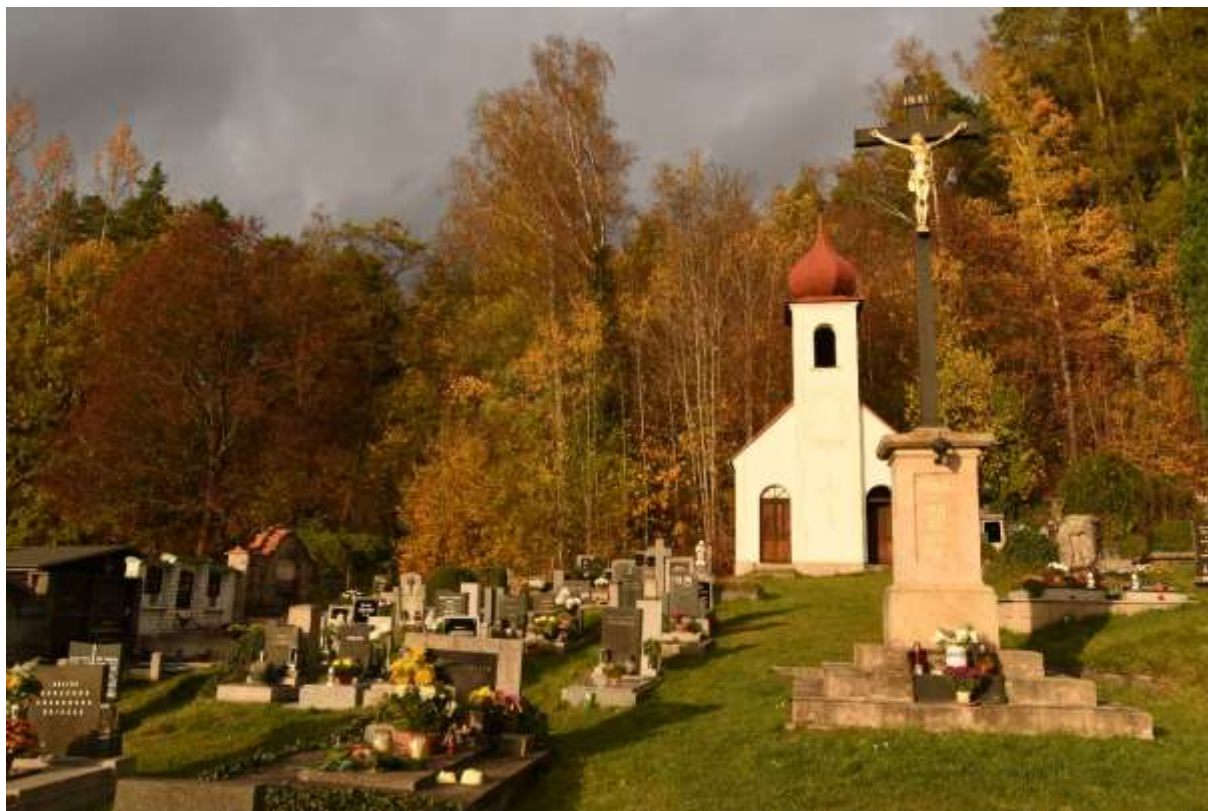
Obrázek 64 Dušičky v Turnově

Obrázek 65 Dušičky na Všeni

Obrázek 66 Dušičky na Malé Skále

Obrázek 67 Dušičky na Malé Skále

Svatohubertské slavnosti

Svatohubertské slavnosti ve Frýdlantu

Slavnost začíná na nádvoří Frýdlantského zámku, kdy zástupci města a místní Střední škola hospodářské a lesnické slavnostně uvítají muže představujícího svatého Huberta a jeho loveckou družinu. Tato skupina spolu s dívkou představující bohyni lovu Dianu stane v čele průvodu. Za nimi kráčí studenti lesnické školy v mysliveckých uniformách s prapory zobrazující jelena se zářícím křížem – atributem sv. Huberta, po nich v průvodu jede koňmi tažený vůz ozdobený chvojím, na němž leží ulovená zvěř, následují kapela, myslivci, zástupci úřadů, a ostatní návštěvníci. Průvod prochází městem za doprovodu jízdní policie a zastavuje se na náměstí, kde zástupce města vítá svatého Huberta, je čtena k této příležitosti složená báseň, předána symbolická listina a průvod pokračuje ke kostelu. V kostele nalezení svatého Kříže je sloužena mše svatá a proběhne posvěcení ulovených zvířat, jež jsou složena před oltářem. Následně jsou pasováni adepti myslivosti za doprovodu myslivecké kapely.

Svatohubertská slavnost na Valdštejně

Svatohubertská slavnost na hradě Valdštejn byla zahájena za účasti členů Řádu svatého Huberta, místních mysliveckých spolků a zástupců města. Po projevech následovala ukázkou lovecké hudby a signálů. Dále proběhlo pasování adeptů na myslivce, prováděné tradičně loveckým tesákem. Tematickým programem byla i ukázka dravých ptáků, loveckých psů a předvádění vábení zvěře.

Své umění předváděli lokální řemeslníci a byly připraveny soutěže a dílny pro děti.

Slavnost vyvrcholila Svatohubertskou mší v kostele sv. Jana Nepomuckého na hradě.

Obrázek 68 Svatohubertská slavnost na Valdštejně

Obrázek 69 Svatuhubertské slavnosti ve Frýdlantu

Obrázek 70 Svatuhubertské slavnosti ve Frýdlantu

Obrázek 71 Svatuhubertské slavnosti ve Frýdlantu

Obrázek 72 Svatuhubertské slavnosti ve Frýdlantu

Barborky

Barborky v Loužnici

V Loužnici chodí Barborky každoročně již více řadu, zdokumentovaná je jejich obchůzka od roku 2009. Zde v úloze barborek chodí vždy skupina mladých dívek (za dobu trvání došlo již ke „generační“ výměně), Barborky jsou většinou tři ale některé roky jich bylo pět i šest. Jak se mění skupina dívek, které Barborky představují, mění se i jejich masky a oděv, někdy měli tváře zahalené krajkou, někdy mají nalíčené tváře a věnečky. Jádrem ale zůstává stejné, barborky nesou metličky a přinášejí větvičky „barborky“ které mají v domácnosti rozkvést. Zvláštností Loužnických barborek je, že jedna z nich je vždy černě oděná. Tato Barborka nese metlu a je oděním i povahou protikladem ostatním. Její úloha je postrašit děti, zatímco bílé Barborky je uklidňují a odměňují. Tento rok byly barborky tři, jedna z nich opět v černé barvě,

Loužnické barborky zpívají tuto píseň:

My tři Barborky jsme,
z daleké krajiny jdeme a dárky vám neseme.
Neseme, neseme, velice to krásné,
kdo se modlit bude, tomu je dáme.
A kdo nebude, tomu hodně nalupáme.

Obrázek 73 Barborky v Loužnici

Obrázek 74 Barborky v Loužnici

Mikulášská obchůzka

Mikulášská obchůzka v Železném Brodě

V Železném Brodě, na sebe bere podobu Mikuláše, čertů a andělů již řada let více méně stejná skupina lidí. Za tu dobu již mají relativně propracované kostýmy, které jsou spíše realistické (pravé kravské rohy čertů, kožešiny...). Mikuláš zde nese starou, bohatě zdobenou knihu, do níž má při návštěvě domácnosti vložený list (který mu předem dali rodiče) s „hříchy“ dítěte, z kterých se má dítě „vykoupit“ slibem polepšení a například básničkou. Mezitím čerti vyhrožují odnesením v pytli a chrastí řetězy. Anděl dítě uklidňuje a slibuje mu ochranu před pekelníky.

Obchůzka probíhá, jak říkají její aktéři, prakticky stejně již dvacet let, jen v současnosti výrazně ubylo navštěvovaných domácností. Tento rok (2022) vykonali obchůzku pouze po čtyřech rodinách. To vede k obavám o dalším udržení zvyku. Negativně jen ovlivnila patrně doba pandemie, ale zmiňovány jsou i obavy rodičů z traumatizace dětí.

Mikulášská obchůzka v Loužnici

Velmi podobně probíhá i Mikulášská obchůzka v Loužnici, kde tento rok došlo ve skupině, která ji provádí k částečné generální výměně a omlazení. Odlišnost lze najít v maskách čertů, které jsou výrazně stylizované, vyřezávané ze dřeva a malované. Vyrobil je místní umělec.

Skupina se zde sestává z Mikuláše, anděla a čtyř čertů. I zde je počet navštívených domácností velmi nízký, obchůzka má pouze tři zastávky v samotné Loužnici a jednu rodinu poté odjíždí navštívit do sousední Zásady. Opět jde o výrazný pokles zájmu o tradici mezi místními rodinami, v porovnání s minulými lety.

Obrázek 75 Mikulášská obchůzka v Železném Brodě

Obrázek 76 Mikulášská obchůzka v Železném Brodě

Obrázek 77 Mikulášská obchůzka v Loužnici

Obrázek 78 Mikulášská obchůzka v Loužnici

Obrázek 79 Mikulášská obchůzka v Loužnici

Vánoce

Vánoční strom a betlém

Ve veřejném prostoru je asi nejrozšířenějším vánočním zvykem stavění vánočních stromů na náměstích a návších. Tyto stromy jsou větší obdobou domácích vánočních stromků. Podobně se v obcích objevují v tomto období i velké, nejčastěji v životní velikosti vyvedené betlémy. Na rozdíl od těch domácích, které mívají i desítky postav se venkovní betlémy ze zřejmých důvodů omezují většinou jen na samotnou svatou rodinu, ale lze najít i velké betlémy i s dvěma desítkami postav. Tyto betlémy bývají zpravidla zhotovovány místními umělci. Postavy jsou většinou malované na dřevěných deskách, ale vyskytují se i betlémy trojrozměrné vyřezávané nebo například slaměné. Betlémy i vánoční stromy se ve veřejném prostoru rozšířili v posledních 30 letech. Obojí se v posledních letech stávají i předmětem soutěžení obcí, a bývá vyhlašována soutěž či anketa o nejkrásnější strom atd.

Obrázek 80 Betlém v Radčicích

Obrázek 81 Betlém v Tanvaldu

Obrázek 82 Betlém ve Bzí

Strom a betlém Loužnice

V několika posledních letech je aktivními občany obce Loužnice pořádáno slavnostní rozsvícení vánočního stromku a betlému. Součástí akce je zpívání koled, občerstvení a žena v kostýmu anděla rozděljuje drobné dárky přítomným dětem. Loužnický betlém byl vytvořen místním umělcem a sestává se již téměř ze třech desítek postav v životní velikosti. Každý rok přibude několik nových

Obrázek 83 Rozsvícení vánočního stromu a betlém v Loužnici

Obrázek 84 Rozsvícení vánočního stromu a betlém v Loužnici

Betlémské světlo Turnov

23. prosince bylo betlémské světlo místními skauty přineseno na Turnovské náměstí Českého ráje. Součástí akce bylo i zpívání koled a živý betlém u vánočního stromu.

Obrázek 85 Betlémské světlo a živý betlém v Turnově

Obrázek 86 Betlémské světlo a živý betlém v Turnově

Adventní setkání Příchovice

Neobvyklou akce, která se již stává tradicí je již řadu let pořádána v obci Příchovice – Kořenov. Zde se před Vánoci koná Adventní setkání, jehož součástí jsou malé vánoční trhy, zpívání koled žáci místní školy, betlém v životní velikosti ale především „přílet andělů“ kdy jsou dívky v kostýmech andělů spouštěny na laně z kostelní věže. Také samotný kostel je v adventním období zvláště vyzdoben, od vchodu až k oltáři jsou vztyčeny řady smrků.

Obrázek 87 Adventní setkání v Příchovicích

Obrázek 88 Adventní setkání v Příchovicích

Obrázek 89 Adventní setkání v Příchovicích

Obrázek 90 Adventní trhy v Turnově

Obrázek 91 Adventní trhy v Turnově

Obrázek 92 Adventní setkání v Prackově

Obrázek 93 Adventní zpívání ve Skalanech

Obrázek 94 Adventní zpívání v Bukovině